

BÓLYA ANNA MÁRIA – WINDHAGER ÁKOS SZERKESZTŐK: MAGYAR CSUPAJÁTÉK EGY MODERN MAGYAR ÖSSZMŰVÉSZETI ALKOTÁS

Nemcsak a köztudatban, hanem az akadémiai szférában is hiányos a *Magyar Csupajáték* ismerete, pedig a szóban forgó összművészeti produkció az 1938-ban Budapesten megrendezett Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus programsorozatának részeként készült el, sőt a rá következő évben sor került a londoni bemutatóra is. A produkció több szempontból kivételes összművészeti alkotás, hiszen többek között megtörtént egy jelentős folklóranyag színpadi adaptációja, a magyar néptáncot művészi szinten alkalmazta színpadra, melynek koreográfusa Milloss Aurél volt. Továbbá a kor meghatározó képzőművészeti és zenei egyéniségei dolgoztak a művészeti anyagon. A Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézete e jelentős összművészeti produkció rekonstrukciójának, illetve kontextualizációjának első lépésére vállalkozott különböző tudományterületek képviselőivel. A kutatás előzményeit Bólya Anna Mária elevenítette fel: „...a magyarországi Milloss-kutatás legjelentősebb munkái Kővágó Zsuzsa tollából származnak. Kővágó Zsuzsa Bólya Anna Máriával évfordulós szimpóziumot szervezett Milloss Aurélról, Szabó Ivánról és Nádas Ferencről 2018. december 1-én. Mindhárom személyiség köthető valamilyen formában a *Csupajátékhoz*” (9.). A Bólya Anna Mária és Windhager Ákos szerkesztésében napvilágot látott, tizenegy tanulmányt tartalmazó kötet négy nagyfejezetre tagolódik: 1. A modern magyar összművészeti produkció; 2. A *Magyar Csupajáték* zenetörténeti jelentősége; 3. A *Magyar Csupajáték* előadó-művészeti hatása; 4. *Magyar Csupajáték* az oktatásban.

Az első nagyfejezet sorra veszi az összművészeti produkció előzményeit, vagy éppen az előadás létrehozásában aktívan részt vevő alkotók pályaképét állítja a középpontba. Kővágó Zsuzsa, Prohászka Ágnes és Cseh Hajnalka az előadás megszületésének, a magyar és a londoni bemutató körülményeit tárják az olvasó elé gazdag fotóanyag kíséretében. „Paulini Béla újságíró és karikaturista 75 éve, 1945-ben halt meg. Harsányi Zsolttal együtt a magyar műmese megteremtője volt. 1931-ben alapította meg a falusi hagyományokat színpadokon bemutató Gyöngyösbokréta-mozgalmat. A mozgalom sikeres évei után érezte, hogy a színpadon a folklór olyan változásokat is elszenved, amelyek nem kívánatosak. Ezért – mintegy »ellenbokrétaként« – álmodta meg a *Magyar Csupajáték*-produkciót” (15.). A produkció képzőművészeti aspektusait, valamint annak alkotói hátterét Kovács Péter fejtette fel, mint írja, „a *Csupajáték* kilenc darabjának többek között az is különlegessége volt, hogy mindegyik képhez más-más képzőművész készítette a díszleteket” (66.).

Lengyel Zsanett írásában Bordy Bella magyar balett-táncosnő életútját helyezte előtérbe, majd a *Csupajáték*ban betöltött szerepét vizsgálta részletekbe menően, s arra jutott, hogy a táncosnő szakmai portfóliójában meghatározó e munka: „Bordy érdekes kihívásnak fogja fel a *Magyar Csupajátékot*, hiszen tehetségének sokoldalúságát viheti színre” (78.). A fejezetet Vass Johanna kutatásösszegzése zárja, melyben a produkcióról szóló online cikkeket, dokumentumokat listázza: „A jelen kutatásban vállalt egyik részfeladat az volt, hogy a teljes szövegű mentésen túl állítsunk egy teljességre törekvő bibliográfiát is a *Csupajátékot* megemlítő cikkekből” (81.).

Összművészeti produkció lévén a magyar zenetörténetben betöltött helyét, jelentőségét is érdemes körüljárni, ennek ad teret a második nagyfejezet, s erre vállalkozott Keresztes Nóra, aki a 3. jelenet zenéjét, a Pongrácz Zoltán által komponált *Vízdal*t állítja dolgozata középpontjába. Windhager Ákos *A kodályi balettkoncepció Kodály nélkül* című tanulmányában tágabb zenetörténeti kontextusban helyezte el a budapesti és a londoni *Csupajáték*-számokat.

A *Csupajáték* lehetőséget ad arra is, hogy ráirányítsuk a figyelmet a színpadi tánc történetére, Bólya Anna Mária a tradicionális táncanyag táncszínpadi jelenlétét vizsgálta meg olyan résztémákat érintve, mint például a néptánc művészi feldolgozásának kérdésköre vagy éppen a tér, kultúra és etnikum. Szintén tágabb kontextusban gondolkodik Kavecsánszki Máté, aki a színpadi néptánc és a modern balettművészet két világháború közti történetét tekintette át, ami – ahogy a tanulmány címében is fogalmaz – háttérrajzként szolgál Milloss Aurél koreográfiájához. Ezt követően Kovács Őrs Levente a rendezői színház aspektusából vizsgálta az első modern magyar összművészeti produkciót, s itt kifejezetten Paulini Béla személye került előtérbe: a Paulini-jelenség, valamint a rendező kapcsolatrendszere.

Dani Erzsébet és Bólya Anna Mária, majd Cseh Hajnalka tanulmánya a *Magyar Csupajáték* az oktatásban történő felhasználásához járul hozzá. A kiadványban helyet kapott még egy tudomány-népszerűsítő blokk, illetve egy színes képanyaggyűjtemény, például a Rakovszky Gyöngyvér iparművész, illusztrátor által készített rajzok is. A kutatás aktualitása és fontossága megkérdőjelezhetetlen, s egyértelműen látszik, hogy rendkívül széles skálán lehet és érdemes vizsgálni a *Magyar Csupajátékot*, melyhez a továbbiakban megkerülhetetlenné válik a Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézete által közreadott tanulmánykötet.

(Bólya Anna Mária – Windhager Ákos szerkesztők: *Magyar Csupajáték – Egy modern magyar összművészeti alkotás*. Budapest: Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézete, 2021, 244 o.)

Lengyel Emese

PhD-hallgató

Debreceni Egyetem Irodalom- és Kultúratudományok Doktori Iskola